

Inhoudsopgave

'Nel mezzo del cammin'	1
<i>Piet Hein Donner</i>	
Wat maakt een conclusie goed?	7
<i>Fred Hammerstein</i>	
1. Inleiding	7
2. De vergelijking met cassatie	8
3. Persoonlijk en onafhankelijk	10
4. Internationale aspecten en empirische gegevens..	11
5. Veranderde tijden	13
6. De inhoud van de conclusie	14
7. Enkele specifieke gevallen bij de Afdeling bestuursrechtspraak	15
8. Slotbeschouwing	18
De bestuursrechtelijke conclusie gewogen	21
<i>Raymond Schlössels</i>	
1. Inleiding	21
2. Doel en functie van conclusies	22
2.1 Verschillende soorten conclusies	22
2.2 De bestuursrechtelijke conclusie: een vreemde eend in de bijt?.	23
2.3 Parlementaire geschiedenis van artikel 8:12a van de Awb: intermezzo.	26
2.4 Nadere verkenning	27
3. De bestuursrechtelijke conclusie onder de loep.	28
3.1 Inzet tot op heden: selectief	28
3.2 Het karakter van de eerste conclusies	32
3.2.1 Omvang	32
3.2.2 Opvallende eensgezindheid	33
3.2.3 Inhoud en rechtsontwikkeling	34
4. Conclusie	37
De staatsraad advocaat-generaal zonder parket.	39
<i>Robert Jan Koopman</i>	
1. De staatsraad advocaat-generaal	39
2. Een bestuursrechtelijk unicum?.	40
3. De conclusie op verzoek.	43
4. Het parket.	45
5. Afronding	50

De conclusie beschouwd vanuit het civiele recht.	51
<i>Leen Keus</i>	
Inleiding	51
Een eerste verkenning	51
Cassatierechtspraak en feitenrechtspraak	54
Het initiatief tot de conclusie; wie voert de regie?	57
Onafhankelijk van de rechtsprekende functie?	60
Doel en functie van de conclusie	61
Het niet bindende karakter van de conclusie	61
Werkverdeling tussen raad en parket	62
Een brede informatie van de rechter	63
Het geven van inzicht in en reliëf aan de uitspraak	64
Het bijdragen aan acceptatie van de uitspraak	65
De Borgersbrief	66
Besluit	67
Naar een volwassen parketfunctie voor de bestuursrechtspraak in hoogste instantie?	69
<i>Kars de Graaf en Bert Marseille</i>	
1. Inleiding	69
2. Discussie over een wettelijke regeling in de Awb	70
3. De regeling in de Awb: voorzichtig en summier	74
4. De toepassing in de praktijk: nog voorzichtiger	77
5. De toekomst van de parketfunctie	80
6. De juiste voorwaarden voor een volwassen parketfunctie	85
Een ervaring als staatsraad advocaat-generaal: op zoek naar een rechtsbeginsel.	87
<i>Rob Widdershoven</i>	
1. Inleiding	87
2. Richtsnoeren voor de rechterlijke erkenning van een rechtsbeginsel	88
2.1 Inleiding	88
2.2 Vaag, abstract en flexibel	88
2.3 Gewicht	90
2.4 Rechtsnorm	91
2.5 Kenbaarheid en erkenning	92
2.6 Richtsnoeren voor de rechterlijke erkenning van rechtsbeginselen	95
3. De richtsnoeren toegepast	96
3.1 Inleiding	96
3.2 Transparantie	96
3.3 Behoorlijk bestuur	97
4. Slot	100

De advocaat-generaal bij het EU-Hof: veldheer of verkenners?	103
<i>Hanna Sevenster en Corinna Wissels</i>	
1. Inleiding	103
2. De rol van de advocaat-generaal bij het Hof van Justitie	104
3. De invloed van de advocaat-generaal: is meten weten?	114
4. Afronding	117
Regeling van de redelijke termijn: afgestemde rechtspraak en conclusies als nieuwe vorm van pseudowetgeving	119
<i>Tom Barkhuysen en Michiel van Emmerik</i>	
1. Inleiding	119
2. Rechtsvorming door de rechter en advocaat-generaal ten aanzien van de redelijke termijn	120
3. Rechtsvormende taak in algemene zin.	129
4. Conclusie: alsnog naar een wettelijke regeling en voor de toekomst een constitutionele lus	132
Het bestuursorgaan-begrip voorbij?	137
<i>Willemien den Ouden en Heleen van Amerongen</i>	
Vooraf	137
De ‘publieketaakjurisprudentie’: een impasse?	138
De conclusie van staatsraad advocaat-generaal Widdershoven van 23 juni 2014	141
Beschouwing	143
Rechtsbescherming door de burgerlijke rechter en publiekrechtelijke normering.	147
De balans opmaken	147
Tot slot	151
Wel of niet rechtsbescherming tegen reacties op meldingen?	153
<i>Peter van Buuren</i>	
1. Inleiding	153
2. De kern van de uitspraken Leeuwarden en Stein.	154
3. De conclusie van de staatsraad advocaat-generaal van 12 november 2014	156
4. Rechtspraak Afdeling bestuursrechtspraak na de uitspraken Leeuwarden en Stein.	160
5. Een andere benadering door het College van beroep voor het bedrijfsleven	168
6. Enkele conclusies	169
Waarheen leidt de weg van de relativiteit?	173
<i>Ben Schueler</i>	
1. Inleiding	173

2.	Wat is relativiteit anno 2017?	173
2.1	Je kunt je alleen beroepen op je eigen, persoonlijke belang	174
2.2	Het belang moet vallen binnen het beschermingsbereik van de toepasselijke rechtsnorm	177
2.3	Een belang dat feitelijk dreigt te worden geschaad	184
3.	Waar leidt relativiteit heen?	185
3.1	Naar relationeel bestuursrecht	185
3.2	Binnen randvoorwaarden van het Unierecht en het Verdrag van Aarhus	187
4.	Conclusies.	189

Schaarse vergunningen: het beginsel van gelijke kansen als rechtsgrondslag voor de verplichting tot het bieden van mededingingsruimte 191

Frank van Ommeren

1.	Schaarse publieke rechten: geen lacune meer	191
2.	De rechtsgrondslag voor de verplichting tot het bieden van mededingingsruimte.	193
2.1	De verplichting tot het bieden van mededingingsruimte	193
2.2	Rechtsgrondslag en reikwijdte	194
2.3	De conclusie van de staatsraad advocaat-generaal	195
2.4	Gelijke kansen.	196
3.	Een transparantiebeginsel?	196
3.1	Transparantie: verplichting of (algemeen of contextueel) rechtsbeginsel?	196
3.2	De context van de verdeling van schaarse publieke rechten.	198
4.	De looptijd van de schaarse vergunning.	199
5.	Uitzonderingen of beperkingen.	200
6.	De ene of de andere rechtsgrondslag: maakt het verschil?	201
6.1	Functie van de rechtsgrondslag	201
6.2	Kansspelen: effect van de rechtsgrondslag.	202
6.3	Ander terrein: bekostiging van onderwijs	203
7.	Het beginsel van gelijke kansen: formeel en materieel?	204
8.	De rechtspraktijk: van ontoelaatbaar naar onrechtmatig.	205
9.	De wetgever aan zet	206
10.	Slot: de functie van de bestuursrechtelijke conclusie.	206

De samenwerking tussen de Hoge Raad en de Afdeling 209

Maarten Feteris

Jaap Polak en de rechtseenheid 213

Michiel Scheltema en Tim Borman

1.	Inleiding	213
2.	De Commissie rechtseenheid	214

3. De organisatorische vormgeving van conclusies bij de hoogste bestuursrechters: een lastig parket	219
De dubbele knoop van de Raad van State	229
<i>Rob Visser</i>	
De Raad van State, een dubbele knoop	229
Wetgevingsadvisering en hoogste algemene bestuursrechtspraak onder één dak	229
Twin Peaks	232
Een positieve wisselwerking	233
Jaap Polak en de Raad van State: de ‘Trias Politica’	235
<i>Luc Verhey</i>	
1. Het verleden: machtscheiding en Koopmans	235
2. Twee archetypes: angsthaas of wijsneus?	236
3. Het heden: Jaap Polak’s tussenmodel	237
4. De toekomst ligt open	239
Jaap en de (overzichts-)uitspraak	241
<i>Bruno van Ravels</i>	
Jaap Polak als zittingsvoorzitter	253
<i>Rosa Uylenburg en Menno van der Zijpp</i>	
Vorbereiding	253
Zitting	253
Raadkamer	254
Uitspraak	254
Kortom	255
‘Hoe nederiger ik me opstel, hoe meer ik word gevolgd’	257
<i>Sylvia Wortmann</i>	
Het iVZO van de Afdeling bestuursrechtspraak en Jaap Polak	261
<i>Dick Slump</i>	
‘De Geheimzinnige Club’	261
Het iVZO	262
Voorbeelden	263
De menselijke factor in het wetenschappelijk werk van Jaap Polak	269
<i>Jurgen de Poorter</i>	
1. Inleiding	269
2. Jaap opgeleid in de jaren ’70 in Leiden: het positieve bestuursrecht als uitgangspunt	270
3. Jaap de advocaat: niet het systeem maar de praktische oplossing	272

4. Jaap de rechter: een kijkje in de keuken van een hoogste bestuursrechter 274
5. Een synthese: Jaap de wetenschapper 275

Jaap Polak als veelzijdig promotor 277
Eric Daalder

Jaap Polak als voorzitter van de Commissie Rechtsbescherming van de VAR 281
Lex Michiels en Jan Roelfsema

1. Inleiding 281
2. De aanpak van Jaap als voorzitter van de VAR-Commissie Rechtsbescherming. 282
3. De conclusies en voorstellen van de commissie. 283
4. Wat is er van de voorstellen terecht gekomen? 284
5. Een witte vlek in het rapport VAR-commissie: de bestuurlijke lus. . 288
6. De (voorzitter van de) VAR-commissie Rechtsbescherming en de modernisering van het bestuursprocesrecht. 289

Jaap Polak en de media. 291
Pieter Bas Beekman
Is Jaap de Joop? 291

De toespraken van Jaap 295
Henk Lubberdink

De vele hoedanigheden van Jaap Polak 301
Wendy van der Sluijs en Emmy de Jager

- Van linksbuiten naar aanvoerder 301
- Jaap als analist van het spel 301
- Jaap als aanvaller 302
- Jaap als aanvoerder 303

Jaap Polak als inspirator 305
Bart Jan van Ettehoven

Over de auteurs 309